

103816

Vår versjon II:

– Jeg har fått betale for det jeg gjorde

Etter krigen var det NS-medlemmene som kom bak piggråd. Dette er en av B.s kamerater fra Halden. Bildet er sannsynligvis fra fangeleiren på Bjørkelangen.

Han ser på oss. Tar noen drag av sigaretten.

Det var rene skjære tilfældighet. Jeg var 17 år den gangen og hadde verken greie på, eller brydde meg om, politikk. På jobben kom jeg sammen med en som var medlem. Det var en kjekk gutt. Han ble møbba av de andre. Det syntes jeg var urettferdig og sa fra om det. Så kom jeg også på kant med de andre og ble enda mer knyttet til han som var medlem i NS. Så

Vi fortsetter der vi slapp forrige lørdag.

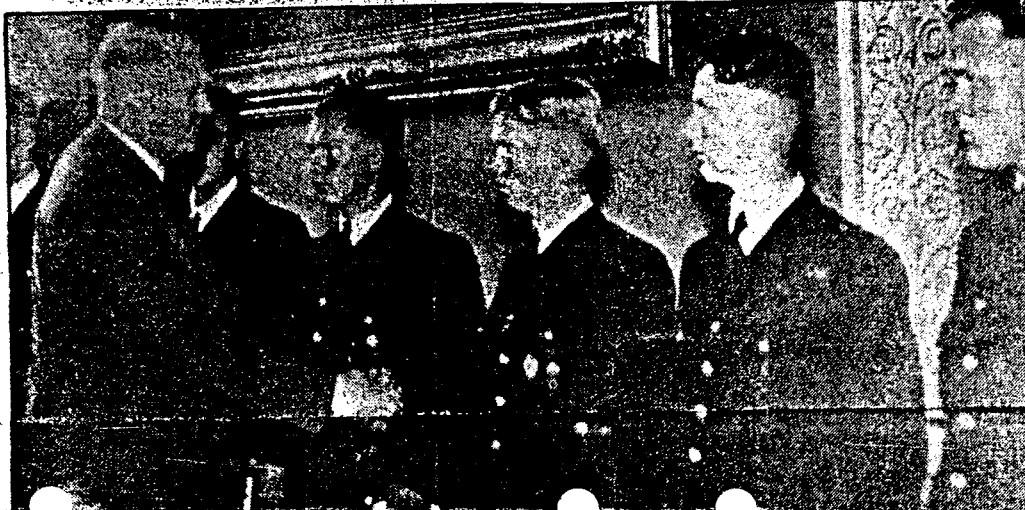
Foran oss i stolen sitter B. *Roy Bock*. Han er en av dem som har funnet seg godt til rette i samfunnet etter krigen.

Men han vet om mange NS-medlemmer som ikke har gjort det. De er sky og engstelige, og vil ikke komme inn på forholdene fra den gang. De føler seg ennå som en paria.

– Men si oss, B., hvorfor meldte du deg inn i Nasjonal Samling?

Propagandaplakat fra krigens år. Bildet taler for seg selv.

Neure Kastele. Dette er en av de som revet.

– Men dere satt vel ikke inne bak murene hele tida?

– Neida. Vi var stadig ute og jobbet hos bøndene. En gang var vi på en gård i Berg. Kona på gården spurte etter et måltid om vi ville ha mer havresuppe. Da vi svarte ja, tok hun suppegryta under springen. På den måten ble det «mer suppe».

– Tenkte du ikke på å rømme?

– Nei. Men for oss som var unge og spreke og godt kjent var det ikke noe problem å klatre over piggråden og gi seg ut på nattlige utflukter. Som regel gikk det bra. Men ble du tatt, mått du regne med represalier.

Etter Fredriksten ble det Havnås leir i Trøgstad. Her satt jeg

endte det med at også jeg gikk inn.

Jeg er klar over at denne forklaringen kan synes forenklet og underlig. Men situasjonen var veldig forvirret høsten 1940, og som syttenåring hadde jeg lite forstand på tingene. Det bare ble sånn.

HJEMVENDT FRONTKJEMPER

Det blir en liten pause.

- Vi får gå videre. Jeg tror det kan ha sin interesse å se hva som skjedde etter at vi kom hjem fra fronten i juli 1942.

- Du var frontkjemper?
- Det er klart det preget meg. Men husk at jeg ikke var alene. Seks tusen nordmenn deltok på Østfronten, halvannet tusen falt. Det er blitt litt brysom statistikk i etterkrigs-Norge.

Særlig var det mange som meldte seg til Den norske legion. I Norge var det stor sympati for Finlands sak etterat russerne overfalt landet i november 1939. Den sympatien var det mange som bevarte da Finland ble med Tyskland i krigen mot Sovjet i juni 1941. Flere tusen lot seg verve på det grunnlag. Det gjaldt blant andre en fremtredende AUF-er herfra byen. Han mistet livet foran Leningrad.

Det var ikke så få haldensere i Den norske legion.

- Du kom hjem?
- Ja, det var sommeren 1942. Men jeg holdt meg stort sett unna Halden, oppholdt meg andre steder i landet.

KUNST-EKSPERT

- Hva drev du med?
- Det er nesten til å le av i dag. Men først fikk jeg med organiseringen av en malerutstilling i Nasjonalgalleriet å gjøre.
- Men har du greie på kunst?
- Har jeg vel ikke. Da en eldre

B. ble livvakt for Quisling - og hadde nær kontakt med Førergarden. Her hilser Quisling på en ny kontingent i sin garde.

malermester fra Halden kom med fire bilder, hang jeg dem rett og slett opp. Utvelgelseskomiteen måtte bare konstatere faktum. Men de så rart på meg. Malermesteren fra Halden var imidlertid mektig stolt for å ha fått godtatt fire malerier. Den rette sammenheng fikk han aldri vite!

Ellers hadde jeg med boligformidling å gjøre. Det gjaldt blant annet å skaffe hus til dem som hadde mistet sine leiligheter ved tysk rekvirering.

EN EPISODE

Vi fra «Regiment Nordland» holdt sammen, og vi hadde tilhold på en restaurant nær Stortinget. Her kom det en dag inn fem elegante franske «damer». De forlanger bløtkake, men mangler brødmerker. Jeg har tilfeldigvis noen brødmerker fra forsyningsnemnda i Halden, «ofrer» disse, og damene får sine bløtkaker. Det blir veldig stas, og som kvittering beordrer de likør bort til vårt bord. Da kelneren kommer med dette, gjør mine kamerater store øyne. De hadde ikke observert min redningsaksjon med brødmerkene og beundret mine evner til å vinne fram hos damene.

«Damene» holdt forresten til ienger nede i byen. All sin eleganse til tross, det var ikke vanskelig å glette hva slags geskjeft de var i!

QUISLINGS LIVVAKT

- Men du gjorde vel annet enn å drikke likør?
- Å ja. Våren 1943 ble jeg innkalt til sjefen for Førergarden. Vi var seks i alt. Vi skulle være livvakter for Quisling. Vi flytter ut til en villa nær hans residens på Gimle og trener oss for opp-

draget. Det ble imidlertid noen knuter på tråden - vaktholdet var egentlig statspolitiets oppgave. Det ble etter en del krangel til at vi skulle ha ansvaret for talerstol, mat og overnatting. Det skulle likevel vise seg at statspolitiets øverste sjef, general major Karl Marthinsen, ikke var orientert om dette. Og i Trondheim fikk jeg og mine kamerater en kraftig overhaling av ham.

QUISLING SNORKET IKKE!

Men da Quisling skulle til Nord-Norge på turne, tok vi hevn. Jeg kom til Hammerfest noen dager før de andre. Med min uniform og min frontkjempermedalje fikk jeg alle fullmakter hos sjefen for det tyske sikkerhetspolitiet. Da generalmajor Marthinsen senere kom, ble han bryskt vist til side. Det var lille meg fra Halden som de betrodde hele sikkerhetsopplegget.

- Hentde det Quisling noe?
- Nei. Jeg satt vakt på en stol utenfor hans rom hele natta. Han snorket i hvert fall ikke!

FANGE PÅ FREDRIKSTEN

- Men timeglasset var i ferd med å renne ut?
- Ja, det var etter hvert tydelig hvordan det ville ende.
- Og hvordan endte det med deg?
- Jeg havnet på Ilebu. Men alt sommeren 1945 ble jeg overført til Fredriksten.
- Hvordan var nå det?
- B. kikker opp på murene.
- Det var i alle fall bedre der enn på Ilebu. Men jeg syntes det var hardt at vi ikke kunne få besøk mer enn en gang i måneden. Noen luksu var det jo ikke, det sto fuktig fra veggene i

Nedre Kaserne støtt. To fikk også beri-beri.

SENIOR-DAMER FIKK HARD MEDFART

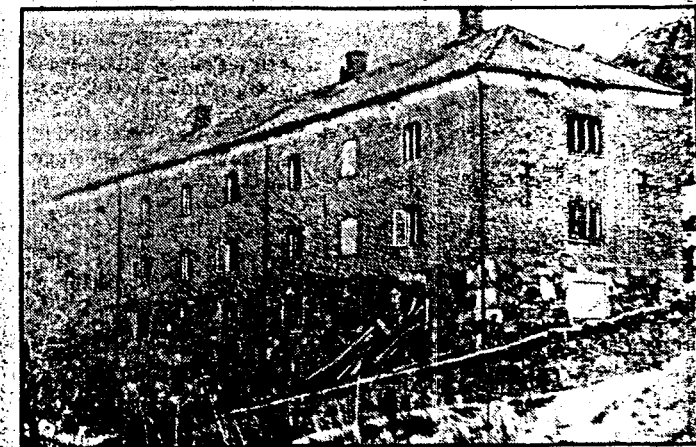
- Hvordan var stemningen hos fangene?

- Vidt forskjellig. Mange var nedfor og deprimeret. Andre prøvde å sette humør i fangekameratene. Men alle var oppsatt på en ting: Når slipper vi ut?

Det var Gunnar Ekhaug som var fengselssjef for oss. Han var o.k. De andre var også stort sett skvære. Men på ett område syntes jeg vokterne gikk for vidt. De var altfor hardhendte mot en del eldre damer fra byen som også var internert på Fredrikssten. Det tok seg dårlig ut.

NATTE-FRIERI

For min del satt jeg både i Øvre og Nedre Kaserne. Først i den øvre. Etterat kvinnene var sloppet ut derfra, ble vi overført til

Etter krigens slutt i 1945 ble det rollebytte. Landssvikavdelingen overtok blant annet Nedre Kaserne på Fredriksten. Nedre Kaserne ble revet i 1950-årene.

til jeg kom ut i 1948.

- Hvordan var det?
- Det gikk bedre enn jeg fryktet. Jeg valgte å være åpen, ikke glemme meg bort. Fikk jobbe på Jungner og siden på Arnold Wiig. Det gikk greit med arbeidskameratene, ble til og med klubbtiltitsmann.

- JEG HAR FÅTT BETALE

- Men sånn har det ikke vært med alle av oss fra den andre siden. Det er NS-folk som selv i dag er sky og innesluttet og med tynne nerver, som føler seg isolert og uglesett.

B. tar seg en rullings.
Vi leter litt etter ordene:
- Når du tenker på det sånn i ettertid. Angrer du?

Vår frontkjemper tar noen lange drag - og ser litt fjernt ut av vinduet.

- Det er klart jeg kunne gjort mange ting annerledes. Men det nytter ikke å forandre det nå. En ting skal du i alle fall vite!

- Og det er?
- Jeg har sannelig fått betale for det jeg gjorde.

Red. Arvid Johansen A.J.